

PAUL
AUSTER

Noaptea
oracolului

Traducere din limba engleză de
Iulia Gorzo

Fusesem bolnav multă vreme. În ziua când m-au externat, abia mai știam să merg, abia mai țineam minte cine se presupune că sunt. Fă un efort, mi-a zis doctorul, și în trei, patru luni îți revii la normal. Nu l-am crezut, dar i-am urmat sfatul. Nu-mi dăduseră nicio șansă de scăpare, iar după ce le înșelasem toate predicțiile și refuzasem, în mod misterios, să mor, nu-mi rămânea, nu-i așa, decât să trăiesc ca și cum m-ar fi așteptat un viitor.

Am început cu mici ieșiri, nu mai mult de un cvartal sau două de acasă de la mine, apoi îndărăt. Aveam doar treizeci și patru de ani, dar din toate punctele de vedere boala făcuse din mine un moș — genul ăla de tip greoi care abia se târăște și nu poate pune un picior în fața celuilalt fără să se uite în jos, să nu cumva să încurce picioarele între ele. Chiar și în ritmul meu lent de-atunci, mersul îmi producea o senzație ciudată în cap, de plutire eterică, un talmeș-balmeș de semnale amestecate și conexiuni mintale încrucișate. Lumea vibra și înota sub ochii mei, unduindu-se ca reflectată într-o oglindă vălurită, și ori de câte ori încercam să fixez un singur lucru, să izolez un singur obiect din vârtejul de culori — să zicem o eșarfă albastră de pe capul unei femei sau lumina roșie a farurilor unui camion de marfă care trecea pe lângă mine —, acesta se descompunea și se dizolva numaidecât, dispărând ca un

strop de vopsea într-un pahar de apă. Totul trepida și se clătina, irupea neîncetat în diferite direcții și timp de câteva săptămâni n-am reușit să deslușesc prea bine unde se oprește corpul meu și unde începe restul lumii. Mă ciocneam de ziduri și coșuri de gunoi, mă încâlceam în lese de câini și bucați de hârtie zburătoare, mă poticneam pe cele mai netede trotuare. Trăisem toată viața la New York, dar nu mai înțelegeam străzile și aglomerația, și de fiecare dată când plecam într-una dintre micile mele excursii, mă simțeam ca un om rătăcit într-un oraș străin.

În acel an, vara a venit devreme. La sfârșitul primei săptămâni din iunie, vremea devenise deja stătută, apăsătoare, puturoasă: zile în șir de ceruri toropite, verzui; aerul îmbâcsit de emanațiile gunoaielor și de gaze de eșapament; căldura ridicându-se din fiecare cărămidă și placă de beton. Dar eu am perseverat, sfortându-mă să cobor scările și să ies pe străzi în fiecare dimineață, iar pe măsură ce mi se limpezea harababura din cap și-mi recăpătam treptat forțele, mi-am putut prelungi plimbările în ungherele ceva mai îndepărtate ale cartierului. În loc de zece minute, douăzeci; în loc de o oră, două; în loc de două ore, trei. Cu plămânii jinduind după aer, cu pielea mereu scaldată în sudoare, pluteam ca un spectator în visul altuia, privind cum se învârt roțițele lumii și minunându-mă că fusesem și eu odată ca cei din jurul meu: mereu grăbit, mereu alergând de colo până colo, mereu în întârziere, mereu zbătându-mă să înghesui încă nouă treburi înainte de apusul soarelui. Nu mai aveam mijloacele ca să intru-n acel joc. Eram o marfă expirată, o aglutinare de piese defecte și de șarade neurologice, și toată acea frenezie a acumulării și a risipei mă lăsa rece. Ca să am o distracție, m-am apucat iar de fumat

și-mi omoram după-amiezile în cafenele cu aer condiționat, comandându-mi limonadă și sendvișuri calde cu brânză în timp ce trăgeam cu urechea la discuțiile altora și citeam trei ziare diferite, articol cu articol. Timpul trecea.

În dimineața cu pricina — 18 septembrie 1982 —, am ieșit din apartament cândva între orele nouă și jumătate și zece. Locuiam împreună cu soția mea în zona Cobble Hill din Brooklyn, la jumătatea distanței dintre Brooklyn Heights și Carroll Gardens. De obicei o luam spre nord în plimbările mele, dar în acea dimineață am luat-o spre sud, cotind la dreapta pe Court Street și mergând tot înainte șase sau șapte cvartale. Cerul era de culoarea cimentului: niște nori cenușii, un aer cenușiu, o burniță cenușie, împrăștiată de rafale de vânt cenușiu. Am avut dintotdeauna o slăbiciune pentru tipul ăsta de vreme și mă bucuram de mohoreală, fără urmă de regret că lăsasem în urmă zilele lui Cuptor. După vreo zece minute de mers, la jumătatea distanței dintre Carroll și President, am zărit o papetărie peste drum de mine. Era înghesuită între o cizmărie și o băcănie cu program non-stop și era singura pată de culoare dintr-un șir de clădiri delabrate, fără personalitate. Am dedus că nu e de mult acolo, dar în ciuda noutății și a vitrinei ingenios amenajate (pixuri, creioane și gume de șters aranjate sub formă de turnuri, ca să sugereze peisajul newyorkez), Palatul de hârtie părea prea mic ca să aibă cine știe ce ofertă interesantă. Probabil că motivul pentru care am traversat strada și i-am călcat pragul a fost că-mi doream în secret să mă reapuc de lucru — fără să-mi dau seama, fără să fi sesizat nevoia care se acumulase înăuntrul meu. Nu mai scrisesem nimic din mai, de când mă întorsesem acasă de la spital — nicio propoziție, niciun cuvânt, n-avusesem deloc tragere de inimă pentru

asta. În acel moment, după patru luni de apatie și tăcere, mi-a trecut brusc prin minte să-mi iau materiale noi: pixuri și creioane noi, un caiet nou, călimări și gume de șters noi, blocuri de foi și dosare noi, de toate noi.

În față, la casa de marcat, stătea un chinez. Părea ceva mai tânăr decât mine și, aruncând o privire prin vitrină înainte de a intra, am observat că stă aplecat asupra unui teanc de hârtii și scrie niște coloane de cifre cu un creion mecanic cu mină neagră. Deși era o zi friguroasă, purta o cămașă cu mânecă scurtă — genul ăla de bluză de vară subțirică, lălăie, fără guler —, în care brațele lui arămii păreau și mai subțiri. Ușa s-a deschis cu un clinchet, iar bărbatul a ridicat scurt capul, într-un salut politicos. L-am salutat și eu din cap, dar n-am apucat să-i spun nimic, că a lăsat capul în jos și s-a întors la socotelile lui.

Poate că traficul de pe Court Street a intrat chiar atunci într-un moment de acalmie sau poate că vitrina din sticlă turnată era deosebit de groasă, cert e că, pășind în primul raion ca să cercetez magazinul, am realizat brusc cât de liniște e înăuntru. Eram primul client pe ziua respectivă și era atât de liniște, că auzeam în spatele meu cum hârșăie creionul tipului. Acum, de fiecare dată când îmi amintesc de acea dimineață, zgomotul creionului e mereu primul lucru care-mi vine în minte. Presupunând că povestea pe care o voi spune imediat are vreo noimă, cred că atunci a început totul — în acele câteva secunde când singurul zgomot rămas pe lume a fost cel al creionului.

Am înaintat printre rafturi, oprindu-mă o dată la doi sau trei pași să cercetez materialele expuse. Cele mai multe s-au dovedit a fi articole de papetărie standard pentru birou și școală, dar era o ofertă remarcabil de vastă pentru un loc atât

de înghesuit și m-a impresionat grija arătată achiziționării și aranjării aceluia belșug de marfă care părea să includă de toate, de la cleme din alamă de șase mărimi diferite la douăsprezece modele de agrafe de hârtie. Cotind și luând-o pe celălalt culoar spre intrare, am observat un raft dedicat câtorva articole de import de foarte bună calitate: coli de scris din Italia, îmbrăcate în piele, agende din Franța, dosare din hârtie de orez delicată, aduse din Japonia. Mai erau și un teanc de caiete din Germania și încă unul din Portugalia. Caietele portugheze mi s-au părut deosebit de atrăgătoare, cu coperte lor cartonate, paginile liniate și colile groase, anti-pete de cerneală, legate manual, și din clipa când am luat unul în mână, am știut că o să-l cumpăr. N-avea nimic luxos sau ostentativ. Era un instrument practic — impasibil, banal, util, în niciun caz genul de agendă goală pe care s-o faci cadou cuiva. Dar mi-a plăcut că era îmbrăcat în stofă și mi-a plăcut și forma: douăzeci și trei pe optsprezece centimetri, adică ceva mai scurt și mai lat decât un carnetel obișnuit. Acele dimensiuni mi s-au părut profund satisfăcătoare, deși n-aș putea explica de ce, iar când am luat caietul în mână pentru prima oară, am simțit o plăcere aproape fizică, o stare de bine subită, de neînțeles. În teanc mai rămăseseră doar patru caiete, de culori diferite: negru, roșu, maro și albastru. L-am ales pe cel albastru, care întâmplător era cel de deasupra.

Mi-a luat încă cinci minute să găsesc restul lucrurilor după care venisem, apoi m-am dus cu ele în față, la casa de marcat. Bărbatul mi-a zâmbit din nou politicos și a început să apese pe clapele casei, înregistrând prețul diferitelor produse. Însă când a venit rândul caietului albastru, s-a oprit o clipă cu el în mână și i-a atins ușor coperta cu degetele. Era un gest de apreciere, aproape o mângâiere.

— Caiet drăguț, a zis el, într-o engleză cu accent pronunțat. Dar gata. Portugalia gata. Poveste foarte tristă.

Nu pricepeam ce spune, dar ca să nu-l pun într-o situație stânjenitoare, cerându-i să repete, am mormăit ceva despre farmecul și simplitatea caietului, după care am schimbat subiectul.

— Ați deschis de mult? am întrebat. Locul pare atât de nou și de curat.

— O lună, a zis el. Inaugurare pe zece august.

Parcă s-a îndreptat puțin de spate când mi-a dat acea informație, bombându-și pieptul cu mândrie băiețească, marțială, dar când l-am întrebat cum merge treaba, a lăsat cu delicatețe caietul albastru pe tejghea și a clătinat din cap.

— Foarte greu. Multe dezamăgiri.

Privindu-l în ochi, mi-am dat seama că era cu câțiva ani mai bătrân decât mi se păruse inițial — pe puțin treizeci și cinci de ani, poate chiar patruzeci. Am făcut un comentariu neinspirat, ceva de genul să se țină bine și să dea lucrurilor timp să ia avânt, la care el s-a mulțumit să clatine iar din cap și să zâmbească.

— Mereu vis să am magazin, a zis el. Magazin ca ăsta, cu pixuri și hârtie, marele vis american pentru mine. Afacere pentru toată lumea, nu?

— Așa-i, am zis, deși tot nu mă lămurisem exact ce voia să spună.

— Toată lumea face cuvinte, a continuat el. Toată lumea scrie ceva. Copiii de școală fac lecții în caietele mele. Profesorii pun note în caietele mele. Scrisori de dragoste trimise în plicuri vândute de mine. Registre pentru contabili, foi pentru liste de cumpărături, agende pentru plan de

săptămână. Tot ce e aici important pentru viață și asta mă ferice, dă onoare în viața mea.

Omul și-a ținut micul discurs cu asemenea solemnitate, atât de pătruns de însemnătatea misiunii sale, încât mărturisesc că m-a emoționat. Ce fel de patron de papetărie o fi așa, m-am întrebat, care-și inițiază clienții în metafizica hârtiei, care consideră că joacă un rol esențial în miriadele de chestiuni ale umanității? Presupun că avea ceva comic, dar în timp ce-l ascultam, nu mi-a venit nici măcar o dată să râd.

— Bine zis, am comentat. Aveți absolută dreptate.

Complimentul a părut să-l înveselească întrucâtva. Zâmbind slab și dând aprobator din cap, a reînceput să apese pe clapele casei de marcat.

— Mulți scriitori aici, în Brooklyn, a zis el. Tot cartierul plin de ei. Poate face bine la afaceri.

— Poate, am zis. Problema cu scriitorii e că majoritatea n-au cine știe ce bani de cheltuială.

— Ah, a făcut el, ridicând ochii de la casă cu un zâmbet larg, care dezvăluia o dantură strâmbă. Sigur sunteți și dumneavoastră scriitor.

— Să nu mai spuneți nimănui, am răspuns, încercând să păstrez un ton jucăuș. Ar trebui să fie secret.

Nu fusese cine știe ce comentariu hazliu, dar pe tip a părut să-l amuze la culme și în următoarele clipe mai să leșine de râs. Râdea într-un ritm ciudat, sacadat — undeva între vorbire și cântat —, slobozind din gâtlej o serie de triluri scurte, mecanice: *ha ha ha, ha ha ha, ha ha ha*.

— La nimeni nu spun, a zis el după ce criza s-a domolit. Strict secret. Doar între noi doi. Fermoar la gură. *Ha ha ha*.

Și-a văzut de treabă la casa de marcat și, până să termine de pus ce cumpărasem într-o pungă mare și albă, își recăpătase expresia serioasă.

— Dacă într-o zi scrieți poveste în caietul albastru de Portugalia, eu foarte fericit, a zis el. Inima mea plină de bucurie.

N-am știut ce replică să-i dau, dar până să-mi vină ceva, el a scos o carte de vizită din buzunarul cămășii și mi-a întins-o peste teighea. Cuvintele PALATUL DE HÂRTIE erau tipărite în partea de sus, cu litere îngroșate. Urmau adresa și numărul de telefon, apoi, în colțul din dreapta jos, o ultimă informație: *R.M. Chang, proprietar*.

— Mulțumesc, domnule Chang, am zis, tot cu ochii la cartea de vizită. După care mi-am strecurat-o în buzunar și mi-am scos portofelul ca să plătesc.

— Nu „domnule“, a zis Chang, zâmbind din nou larg. R.M. Sună mai important așa. Mai american.

N-am avut replică nici de data asta. Mi-au scăpărat prin minte câteva posibile explicații ale inițialelor, dar le-am păstrat pentru mine. Resurse Mentale. Relecturi Multiple. Revelații Misterioase. Uneori e mai bine să-ți păstrezi comentariile pentru tine și nu m-am obosit să-l supun pe bietul om jalnicilor mele vorbe de duh. După un scurt moment de tăcere jenată, el mi-a întins punga albă de cumpărături, apoi mi-a mulțumit cu o plecăciune.

— Succes cu magazinul, am zis.

— Palat foarte mic, a zis el. Puțină marfă. Dar îmi spuneți ce doriți, eu comand. Orice vă trebuie, fac rost.

— Bun, s-a făcut, am răspuns.

M-am întors să plec, dar Chang a sărit de la teighea și mi-a tăiat calea la ușă. Părea convins că tocmai încheiaserăm

o tranzacție extrem de importantă și ținea să-mi strângă mâna.

— S-a făcut, a zis el. Bun pentru dumneavoastră, bun pentru mine. Bine?

— Bine, am repetat, lăsându-l să-mi strângă mâna.

Mi se părea absurd să dăm atâtă importanță unui lucru atât de mărunț, dar nu mă costa nimic să-i cânt în strună. În plus, eram nerăbdător să plec și, cu cât vorbeam mai puțin, cu atât mai repede aveam să-mi văd de drum.

— Cereți, că eu găsesc. Orice-ar fi, găsesc. R.M. Chang aduce marfa.

După care mi-a scuturat brațul încă de două, trei ori și mi-a deschis ușa, salutând din cap și zâmbind în timp ce mă strecuram pe lângă el în vremea aspră de septembrie.*

* Au trecut douăzeci de ani de la dimineața aceea și mare parte din conversația noastră s-a pierdut. Scormonesc prin memorie după restul de dialog, dar nu-mi vin decât câteva fragmente răzlețe, fărâme smulse din contextul lor inițial. Totuși, de un lucru sunt sigur, anume că i-am spus cum mă cheamă. Probabil că s-a întâmplat imediat după ce și-a dat seama că sunt scriitor, din moment ce-l aud întrebându-mă cine sunt — în eventualitatea puțin probabilă că i-ar fi picat în mână ceva scris de mine. „Orr“ a fost răspunsul meu, prezentându-mă cu numele de familie mai întâi, „Sidney Orr“. Engleza lui Chang nu era îndeajuns de bună ca să înțeleagă răspunsul meu. A auzit *or* în loc de *Orr*, iar când am clătinat din cap și am zâmbit, o expresie de confuzie jenată a părut să-i schimonosească fața. Mă pregăteam să-i corectez greșeala și să-i spun numele pe litere, dar n-am apucat să plasez nimic, că i s-au luminat iar ochii și a început să dea energie din mâini ca din vâsle, deducând probabil că rostisem cuvântul „vâslă“, *oar*. Am clătinat iar din cap și am zâmbit. Recunoscându-se înfrânt de-a binelea, Chang a scos un oftat sonor și a comentat: „Ce limbă oribilă engleza asta. Prea încurcată pentru bietul meu creier“. Neînțelegerea a continuat până când am luat caietul albastru de pe teighea și mi-am scris numele cu litere mari pe coperta interioară. Asta a părut să producă efectul scontat. După atâtă efort, nu m-am mai obosit să-i povestesc că primii Orri din America se numiseră Orlovsky. Bunicul scurtase numele ca să sune mai american — la fel cum făcuse Chang îmbogățindu-și-l pe al lui cu inițialele R.M., decorative, dar lipsite de sens.

Avusesem de gând să mă opresc la un restaurant din zonă ca să iau micul dejun, dar din bancnota de douăzeci de dolari pe care mi-o pusesem în portofel înainte să plec rămăseseră trei hârtii de un dolar și ceva mărunțiș — ceea ce nu-mi ajungea nici măcar pentru meniul special la 2,99 dolari, dacă puneam la socoteală TVA-ul și bacșișul. Dacă n-aș fi avut punga de cumpărături, poate că mi-aș fi continuat totuși plimbarea, dar mi se părea lipsit de sens s-o târăsc după mine prin cartier și, cum vremea se stricase destul de rău între timp (burnița fină de mai înainte se transformase într-o ploaie torențială), am deschis umbrela și am hotărât să mă întorc acasă.

Era o zi de sâmbătă și o lăsasem pe soția mea în pat când plecasem din apartament. Grace avea o slujbă cu program normal, de la nouă la cinci, iar weekendurile erau singura ei ocazie să doarmă până târziu, să-și permită luxul de a nu pune ceasul să sune. Ca să n-o deranjez, mă furișasem cât mai discret posibil, lăsându-i un bilet pe masa din bucătărie. Am observat atunci că pe bilet mai apăruseră câteva fraze: „Sidney, sper că ai avut o plimbare plăcută. Ies cu niște treburi. Nu cred că lipsesc mult. Ne vedem în băătăură. Cu drag, G.“.

M-am dus în camera mea de lucru din capătul holului și mi-am despachetat rechizitele cele noi. Spațiul era doar puțin mai încăpător decât un dulap — suficient cât să intre un birou, un scaun și o bibliotecă miniaturală, cu patru rafturi înguste —, dar era de-ajuns pentru nevoile mele, care nu fuseseră niciodată mai complicate decât să stau pe scaun și să înșir cuvinte pe coli de hârtie. Intrasem în cameră de mai multe ori de când mă întorsesem de la spital, dar până în acea dimineață de sâmbătă din septembrie — *dimineața*

cu pricina, cum îmi place s-o numesc —, nu cred că mă așezasem nici măcar o dată pe scaun. În acel moment, când mi-am instalat fundul slăbit și amărât pe scaunul tare de lemn, m-am simțit ca un om întors acasă dintr-o călătorie lungă și anevoioasă, un drumeț ghinionist care a revenit ca să-și revendice locul cuvenit în lume. Era o bucurie să fiu iar acolo, să-mi doresc să fiu iar acolo și, purtat de fericirea care m-a cuprins când m-am instalat la vechiul meu birou, am hotărât să marchez momentul scriind ceva în caietul albastru.

Mi-am pus o nouă rezervă de cerneală în stilou, am deschis caietul la prima pagină și m-am uitat la rândul de sus. Habar n-aveam cum să încep. Scopul exercițiului nu era atât să scriu ceva anume, cât mai degrabă să-mi demonstrez mie însumi că sunt încă în stare să scriu — cu alte cuvinte, nu conta ce scriu, atâta timp cât scriam ceva. Orice m-ar fi ajutat, orice propoziție ar fi fost la fel de valabilă, dar totuși nu voiam să încep caietul cu o tâmpenie, așa că am tras de timp privind pătrățelele de pe pagină, șirurile de linii de un albastru-pal care întretăiau albul și-l transformau într-un câmp de căsuțe identice, mărunte, și lăsându-mă în voia gândurilor care intrau și ieșeau din acele compartimente conturate cu linii subțiri, m-am pomenit că-mi amintesc o conversație purtată cu prietenul meu John Trause cu câteva săptămâni în urmă. Când eram împreună, vorbeam rareori despre cărți, dar în acea zi, John mi-a spus că recitește câțiva romancieri pe care-i admirase în tinerețe — curios să vadă dacă opera lor ține sau nu, dacă, după mai bine de treizeci de ani, avea să judece la fel ca la douăzeci. A pomenit vreo zece, douăzeci de scriitori, luându-i la rând pe toți, de la Faulkner și Fitzgerald la Dostoievski și Flaubert, dar

comentariul care mi-a rămas cel mai viu în minte — și care mi-a revenit în acel moment, cum stăteam la birou, cu caietul albastru deschis în fața mea — a fost o scurtă digresiune din jurul unei anecdote dintr-o carte de Dashiell Hammett.

— E un roman pe-acolo pe undeva, comentase John. Eu sunt prea bătrân ca să mă ocup, dar un puștan ca tine poate să-i dea bătaie, să scoată ceva bun din asta. E o premisă nemaipomenită. Îți trebuie doar o poveste care să i se potrivească.*

Se referea la episodul cu Flitcraft din capitolul șapte al *Șoimului maltez*, ciudata parabolă pe care i-o povestește Sam Spade lui Brigid O'Shaughnessy, cu tipul care iese din viața lui și dispare. Flitcraft e un individ cât se poate de convențional — soț, tată, om de afaceri de succes, o persoană care n-are niciun motiv de nemulțumire. Într-o

* John avea cincizeci și șase de ani. Poate că nu mai era tânăr, dar nici destul de bătrân ca să se considere astfel, mai ales că îmbătrânirea frumos și arăta în continuare ca un bărbat de patruzeci și ceva de ani. Pe atunci îl cunoșteam de trei ani, iar prietenia noastră era un rezultat direct al căsătoriei mele cu Grace. Tatăl ei fusese coleg cu John la Princeton imediat după cel de-al Doilea Război Mondial și chiar dacă lucrau în domenii diferite (tatăl lui Grace era judecător la Curtea Federală Districtuală din Charlottesville, Virginia), rămăseseră de-o viață în relații apropiate. Așadar, mi-a fost prezentat ca un prieten de familie și nu ca romancierul renumit pe care-l citeam din liceu și pe care-l consideram în continuare unul dintre cei mai buni scriitori ai noștri.

Deși publicase șase cărți de ficțiune între 1952 și 1975, nu-i mai apăruse nimic de peste șapte ani. Dar John nu lucrase niciodată repede și doar pentru că pauza dintre cărți era ceva mai lungă decât de obicei, asta nu însemna că nu muncește. Petrecusem câteva după-amiezi cu el de când ieșisem din spital și, printre conversațiile despre sănătatea mea (care-l îngrijora profund și-l preocupa constant), despre Jacob, fiul lui de douăzeci de ani (care-n ultima vreme îi dădea mari bătăi de cap) și dificultățile echipei Mets, care de-abia se târa (o obsesie comună, cu o vechime considerabilă), strecurase suficiente aluzii la activitățile lui din acel moment ca să-mi dea de înțeles că e absorbit cu totul de ceva și-și dedică mare parte din timp unui proiect aflat într-un stadiu avansat, poate chiar pe ultima sută de metri.

după-amiază, în timp ce se duce să mănânce de prânz, o grindă căzută de la etajul zece al unei clădiri în construcție e cât pe ce să-l lovească în cap. Câțiva centimetri lipsesc ca Flitcraft să fie strivit, dar, în afară de o bucățică desprinsă din asfalt, care-i sare în față, grinda îl cruță și scapă teafăr. Cu toate astea, pericolul din care a scăpat ca prin urechile acului îl zguduie și nu reușește să-și alunge incidentul din minte. În cuvintele lui Hammett: „A simțit că cineva tocmai a ridicat capacul de pe viață și l-a lăsat să se uite la mecanismul ei de funcționare”¹. Flitcraft își dă seama că lumea nu e un loc rațional și ordonat, așa cum își închipuise el, că se înșelase de la bun început și nu pricepuse niciodată vreo iotă. Lumea e condusă de hazard. Întâmplarea ne pândește în fiecare zi din viețile noastre, vieți care ne pot fi luate în orice moment — absolut fără motiv. Până-și termină masa de prânz, Flitcraft ajunge la concluzia că n-are de ales, trebuie să se supună acelei forțe distructive, să-și facă zob viața printr-un act de negare de sine absurd și cu desăvârșire arbitrar. Cum ar veni, cui pe cui se scoate, și fără să se mai obosească să se ducă acasă, ca să-și ia rămas-bun de la familie, și nici măcar să scoată vreun ban din bancă, se ridică de la masă, pleacă în alt oraș și-și ia viața de la capăt.

În cele două săptămâni de când discutasem cu John despre acel fragment, nu-mi trecuse deloc prin cap că aș putea accepta provocarea de a construi pe scheletul poveștii. Recunoșteam că e o premisă bună — bună pentru că toți ne-am imaginat că renunțăm la viața noastră, bună pentru că toți ne-am dorit la un moment dat să fim altcineva —

1. Dashiell Hammett, *Șoimul maltez*, traducere de Vali Florescu, Paladin, București, 2018, pp. 75-76 (n.tr.).

dar asta nu însemna că mă interesează în vreun fel s-o duc mai departe. În acea dimineață însă, așezându-mă la birou pentru prima oară după aproape nouă luni, privind lung la caietul meu cel nou și scremându-mă să găsesc o propoziție de început de care să nu-mi fie rușine și care să nu-mi taie curajul, am hotărât să dau o șansă celebrei anecdote cu Flitcraft. Era doar un pretext, o tatonare după o posibilă cale de acces. Dacă reușeam să aștern câteva idei acceptabil de interesante, măcar puteam considera că am un început, chiar dacă urma să mă opresc după douăzeci de minute și să nu mă mai întorc niciodată la el. Așa că am scos capacul stiloului, am așezat penița pe primul rând al primei pagini din caietul albastru și am început să scriu.

Cuvintele îmi veneau iute, lin, fără cine știe ce efort. Mi s-a părut surprinzător, dar atâta vreme cât continuam să mișc mâna de la stânga la dreapta, următorul cuvânt părea să fie mereu acolo, gata să iasă din stilou. Pentru mine, Flitcraft a devenit Nick Bowen. Un bărbat de treizeci și ceva de ani care lucrează la o mare editură newyorkeză și e căsătorit cu o femeie pe nume Eva. Urmând prototipul lui Hammett, e cu siguranță bun la ceea ce face, admirat de colegi, stabil financiar, împlinit în căsnicie și așa mai departe. Sau așa ar părea la o privire superficială, dar povestea în varianta mea începe cu Bowen deja pradă unor frământări interioare. Munca a ajuns să-l plictisească (deși nu vrea să recunoască), iar după cinci ani de relativă stabilitate și mulțumire alături de Eva, căsnicia lui a ajuns într-un punct mort (încă un lucru pe care n-are curajul să-l înfrunte). În loc să rumege această sămânță de nemulțumire, Nick preferă să-și petreacă timpul liber într-un atelier auto de pe Desbrosses Street, în Tribeca, dedicându-se proiectului

de durată de a reface motorul unui Jaguar defect pe care-l cumpărase în al treilea an de căsnicie. E un tânăr editor de succes la o companie newyorkeză de prestigiu, dar adevărul e că preferă munca manuală.

Povestea începe cu manuscrisul unui roman care ajunge pe biroul lui Bowen. O bucată scurtă, sugestiv intitulată *Noaptea oracolului*, considerată a fi opera Sylviei Maxwell, o romancieră populară din anii '20-'30, care murise în urmă cu aproape două decenii. Potrivit agentului care o trimisese, cartea pierdută fusese scrisă în 1927, anul în care Maxwell fugise în Franța cu un englez pe nume Jeremy Scott, pe atunci un artist mărunț care avea să devină scenograf pentru filme britanice și americane. Idila durează optsprezece luni, după care Sylvia Maxwell se întoarce la New York, lăsându-i romanul lui Scott. Acesta îl păstrează toată viața, iar când moare, la vârsta de optzeci și șapte de ani, cu câteva luni înainte să înceapă povestea mea, în testamentul său e găsită o clauză prin care manuscrisul revine nepoatei lui Maxwell, o tânără americană pe nume Rosa Lightman. Prin ea ajunge cartea la agent — cu instrucțiuni explicite să-i fie trimisă mai întâi lui Nick Bowen, înainte s-o citească oricine altcineva.

Pachetul ajunge pe biroul lui Nick într-o după-amiază de vineri, la doar câteva minute după plecarea lui în weekend. Luni dimineață, când se întoarce, găsește cartea pe birou. Nick e un admirator al celorlaltor romane ale Sylviei Maxwell, așa că e nerăbdător să înceapă manuscrisul. Dar se află abia la prima pagină când sună telefonul. Asistenta sa îl informează că Rosa Lightman e la recepție, întreabă dacă o poate primi câteva minute. Spune-i să între, răspunde Nick și nici n-apucă să termine de citit primele fraze ale

cărții („Războiul era aproape pe sfârșite, dar noi nu știam. Eram prea mici ca să știm ceva și, cum războiul era peste tot, nu...“), că nepoata Sylviei Maxwell intră în biroul lui. E îmbrăcată cât se poate de simplu și aproape nemachiată, are o tunsoare scurtă, deloc la modă, și totuși pentru Nick fața ei e atât de drăguță, atât de dureros de tânără și de receptivă, o adevărată emblemă (își spune brusc) a speranței și a energiei omenești nestăvilită, încât preț de-o clipă i se taie respirația. Exact asta mi s-a întâmplat mie prima oară când am văzut-o pe Grace — lovitura în creier care m-a paralizat, m-a lăsat fără suflare —, așa că nu mi-a fost greu să transfer acele sentimente asupra lui Nick Bowen și să mi le imaginez în contextul celeilalte povești. Ca să-mi fie și mai ușor, am hotărât să-i dau Rosei Leightman corpul lui Grace — până la trăsăturile cele mai mărunte și mai idiosincrasice, inclusiv cicatricea de pe genunchi rămasă din copilărie, incisivul stâng ușor strâmb și alunița de pe obrazul drept.*

* Întâmplarea face ca și eu s-o fi cunoscut pe Grace într-o editură, ceea ce ar putea explica profesia pe care i-am ales-o lui Bowen. Era în ianuarie 1979, la scurt timp după ce terminasem cel de-al doilea roman. Primul roman, ca și un volum de povestiri ceva mai vechi, apăruse la o mică editură din San Francisco, dar între timp trecusem la o companie ceva mai mare și mai comercială din New York, Holst & McDermott. Cam la două săptămâni după ce am semnat contractul, m-am dus la sediul lor ca să mă întâlnesc cu editoarea mea, iar la un moment dat în timpul discuției, am început să analizăm diverse idei pentru coperta cărții. La care Betty Stolorowitz a luat telefonul de pe birou și mi-a zis: „Ce-ar fi s-o chemăm pe Grace, să vedem ce părere are?“. S-a dovedit că Grace lucra la Holst & McDermott, la departamentul de grafică, și primise misiunea de a crea supracoperta pentru *Autoportret cu frate imaginar* — așa se intitula mica mea colecție de capricii, reverii și tristeți de coșmar.

Am continuat discuția cu Betty încă vreo trei sau patru minute, până când Grace Tebbets a intrat în cameră. A stat cam un sfert de oră și până să iasă și să se întoarcă în biroul ei, eram deja îndrăgostit de ea. Chiar așa a fost — brusc, definitiv, neașteptat. Citisem despre asemenea lucruri în romane, dar presupusesem mereu că autorii exagerează puterea primei priviri — acel moment discutat și răsdiscutat